

Tipologia lingüística

IULA, UPF

2005-06

Esteve.clua@upf.edu

1

Classificació de llengües

Dos tipus bàsics de classificació:

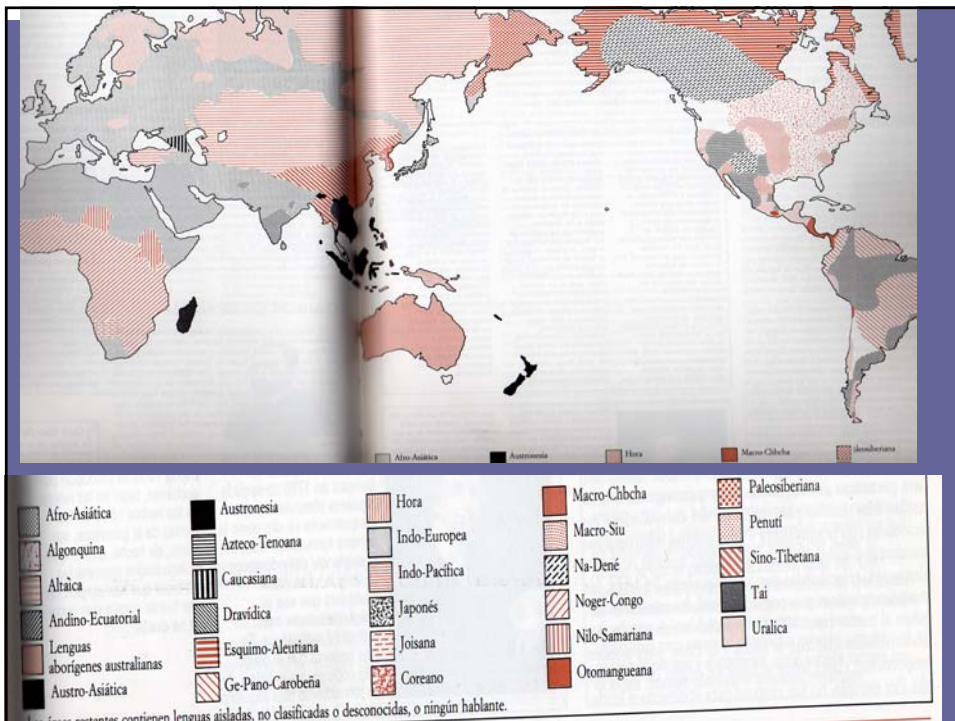
1. **Filiació genètica:** basada en les relacions de parentiu entre llengües que tenen un origen comú.
2. **Tipològica:** basada en determinades característiques estructurals de les llengües.

2

Esquema de Classificació genètica (Moreno Cabrera 2003)

- Filo
- Família
- Grup
- Àrea
- Zona
- Regió

7

Moreno Cabrera (2003)

CLASIFICACIÓN DEL CASTELLANO

zona:	central / andaluz (zona meridional)
subárea:	européa (ibérica) / mexicano (subárea americana)
área:	española / catalán (área catalana)
subgrupo:	íbero-romance / francés (subgrupo galorromance)
grupo:	galo-íbero-romance / romanche (grupo retorromance)
subfamilia:	occidental / rumano (subfamilia oriental)
familia:	romance / alemán (familia germánica)
filo:	indo-europeo / húngaro (filo urálico)

Moreno Cabrera (2003)

CLASIFICACIÓN DEL INGLÉS LONDINENSE

subzona:	oriental / inglés de Plymouth (subzona sudoccidental)
zona:	meridional / inglés de Humberside (zona septentrional)
subárea:	inglesa/ inglés de Irlanda (subárea irlandesa)
área:	européa/ pichinglis (área africana)
subgrupo:	inglés/ frisón (subgrupo frisón)
grupo:	insular/ suizoalemán (grupo continental)
subfamilia:	occidental/ sueco (subfamilia septentrional)
familia:	germánica/ castellano (familia romance)
filo:	indoeuropeo/ finés (filo urálico)

Moreno Cabrera (2003)

11

Classificació genètica

- Les relacions de parentiu existents entre les llengües d'un grup es concreten en semblances nombroses i evidents.
- Amb tot, també hi pot haver diferències estructurals evidents entre llengües d'una mateixa família.

12

Diferències entre llengües romàniques

- El francès (i en determinats casos, també el reto-romanx) és l'única llengua romànica que no permet el subjecte nul.

13

Subjecte nul

Català :	dormo molt
Espanyol:	cantas mucho
Italià :	corre molto
Portuguès:	corta muito
Romanès :	ajuti mult
Francès :	*manges beaucoup → tu manges beaucoup

14

Verb *manger*. Present Ind.

- Je mange [mãʒ]
- Tu manges [mãʒ]
- Il mange [mãʒ]
- Nous mangeons [mãʒõ]
- Vous mangez [mãʒe]
- Ils mangent [mãʒ]

15

Romanès

Postposició de l'article / cas morfològic genitiu (que safegeix a l'article):

Rezultatul referendumului francez reprezintă un eşec

Rezultat+ul: *el rezultat*

Referendum+ul+ui: *del referendum*

16

Classificació tipològica

17

De base morfològica

- Llengües aïllants
- Llengües flectives
- Llengües aglutinants
- Llengües incorporants

18

Llengües aïllants

Altres denominacions: analítiques, d'arrels

Característiques:

- Morfologia nul·la o molt reduïda
- Paraules invariables (sense flexió)
- Relació biunívoca entre paraules i morfemes (cada paraula → un morfema)
- Les relacions gramaticals es manifesten mitjançant l'ordre de les paraules.
- Llengües: xinès, thailandès, vietnamita, hawaiiana

19

Llengües flectives

Altres denominacions: sintètiques, fusionants

Característiques:

- Morfologia rica (arrel + flexió)
- Paraules variables (amb flexió)
- Relació no biunívoca entre morfemes i morfoms
- Poden presentar al·lomorfa.
- Llengües: àrab, hebreu, i la gran majoria de llengües indoeuropees

21

Llengües flectives

- *parl+o*

habl+a+ ba +s	sab+í+a+s
canta+r é	
canta+r à +s	
canta+r à	
canta+r e +m	
canta+r e +u	
canta+r a +n	

22

Llengües aglutinants

Característiques:

- Morfologia molt rica (+ que les ll. flexives)
- Paraules variables (amb flexió)
- Relació biunívoca entre morfemes i morfs
- No solen presentar al·lomorfia.
- Llengües: basc, hongarès, turc, finès, japonès, swahili

23

Llengües aglutinants

Exemples:

hongarès

embereknek ember+ek+nek
hombre+pl+datiu

‘als homes’

24

Llengües aglutinants

Exemples:

hongarès

felbonthatatlanságunkért

felbont+ hat+ atlan+ ság+ gunk+ ért
desintegrar+poder+negació+qualitat+nostra+ per
‘per la nostra indisolubilitat’

25

Llengües incorporants

Exemple: *yupí* (llengua esquimal d'Alaska)

qayajpaliqaasqəssaaq əllguaqa

‘li vaig demanar que fes un kaiak gran, però encara no l’ha fet’

qayaj- ‘kaiak’ basenominal

pa- ‘gran’

li- ‘fer per a’

qaa- ‘breument’

sq ə- ‘demanar’

saaq ə- ‘sense resultats’

llgu- ‘fer’ passat

aqə- deixi verbal de persona (agent 1a/pacient 3a)

27

Altres propietats gramaticals

A més d’aquestes característiques morfològiques, que són a la base de les tipologies primerenques, també s’han utilitzat moltes altres propietats gramaticals (de tot tipus: fonològic, morfològic, sintàctic...) com a punt de partida de classificacions diverses.

28

Propietats sintàctiques

Ordre dels elements bàsics de l'oració:

SVO

Espanyol: *El chico come cerezas*

Anglès: *The man reads the book*

Rus: *Viktor celúet Lénu*

Victor besa Lena

31

Ordre dels elements bàsics de l'oració:

VSO

Àrab: *Zāra Zaydun Amran*

visità Saïd Amra

'en Saïd visità l'Amra'

Gal·lès: *Gwel-odd Mari John*

va veure Mari John

'La Mari va veure en John' (Gràcia 2004)

32

Ordre dels elements bàsics de l'oració:

SOV

Basc: *aitak ama ikusi du*
el-pare-ERG la-mare-ABS veure AUX
'el pare veu la mare'

Turc: *Hasan öküzü aldi*
Hassan bou comprà
'En Hassan comprà el bou'

33

Posició dels elements interrogatius (operacions de trasllat) (1)

- La Núria ha regalat X a la seva mare?
- Què ha regalat α la Núria a la seva mare?

- ¿Qué ha regalado Nuria a su madre?

• Baserritarrak barazbiak nori eman dizkio?

El-pagès-ERG hortalisses-ABS (a)qui-DAT donat les-hi-ha

“A qui ha donat hortalisses el pagès?”

34

Posició dels elements interrogatius (operacions de trasllat)(2)

Japonès: SOV

- Taroo ga sono hon o Katta
Taro SUBJ aquest llibre OBJ va comprar
“Taro va comprar aquest llibre”
- Taroo ga nani o katta ka
Taro SUBJ què OBJ va comprar Part. Interrog.
“Què va comprar Taro?”

35

Llengües Acusatives i Ergatives (1)

- LL. Acusatives: El subjecte de les oracions transitives i intransitives té el mateix cas: Nominatiu. L'objecte de les transitives té el cas Acusatiu.
- LL. Ergatives: Un únic cas, l'absolutiu, marca el subjecte d'un verb intransitiu i l'objecte d'un verb transitiu.

36

Llengües Acusatives i Ergatives (2)

- mater venit
la-mare-NOM ve
“la mare ve”

- ama etorri da
la-mare-ABS venir AUX
“la mare ve”

- pater matrem videt
el-pare-NOM la-mare-AC veu
“el pare veu la mare”

- aitak ama ikusi du
el-pare-ERG la-mare-ABS veure AUX
“el pare veu la mare”

37

Propietats morfològiques

Morfologia verbal:

- concordança amb el subjecte, objecte, Oindirecte
- marques temporals i aspectuals

Morfologia nominal:

- Nombre (2,3)
- Gènere (0,2,3), altre classificadors
- Cas
- Definit/indefinit

39

Bibliografia

- Gràcia, Ll. (2004) "Les llengües a Catalunya: diversitat tipològica", a Payrató, Ll.- Vila, F.X. (dirs.) *Les llengües a Catalunya. Cicle Joan Coromines III*. Sabadell: Fundació Caixa Sabadell (Aula de Ciència i Cultura, 15). pp. 147-173.
- Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. *Ethnologue: Languages of the World*, Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. <http://www.ethnologue.com/home.asp>
- Moreno Cabrera, J. C. (2003) *El universo de las lenguas*. Madrid: Castalia.